

Lesy? Peníze! Aneb Vo co go v současné lesní kalamitě?

Ing. Dušan Utinek, PhD, odborný lesní hospodář, soudní znalec pro oceňování pozemků a trvalých porostů a poradce v oblasti lesnictví a ochrany životního prostředí / zdroj: Ekolist.cz, 5.11.2018

Jak se tak plní stránky různých obecných i odborných periodik kalamitou v našich lesích, která bývá nesprávně nazývaná kůrovcová, je veřejnost neustále masírovaná informací, že za to může sucho a teploty posledního roku. Stojí za to se zamyslet nad tím, k čemu tato mediální kampaň povede a o co vlastně jde. Pak bude možné lépe pochopit, proč to vlastně v takovém rozsahu nastalo a co máme aspoň zkusit udělat, abychom zabránili zkáze.

Jaké budou následky boje s kalamitou? Pod termín kalamita budu nesprávně schovávat schnutí nejen smrků, ale jehličnanů zvláště, protože schnou i borovice a modříny, i když leckde už delší dobu chřadnou i jasany a na některých místech i jiné listnáče. Něco vidíme kolem sebe už dnes, kromě žalného pohledu na rozpadající se chřadnoucí porosty tam, kde jsme byli zvyklí na hustý zapojený les, prudce spadly prodejní ceny surového dříví, zejména jehličnaté kulatiny, až na 40 % stavu před dvěma lety, nebo dokonce jsou tyto sortimenty neprodejně.

Informace, že ceny výrobků dřevozpracujícího průmyslu zůstávají v podstatě stejné, znamená, že si zpracovatelé pod sebou vesele podřezávají větev, aniž by dohlédli na špičku nosu či byli schopni si udělat výhled zajištění základní suroviny na dva roky nebo déle. Aby teď vydělali, klidně nechají padnout své dodavatele, tu slepičku, která umí snášet zlatá vajíčka. A za pár let budeme nahraní všichni.

Pokud letos a příští rok bude na trh směřovat podstatně vyšší množství dříví než v minulých letech, a to ještě s výrazným přetlakem jehličnatých dřevin, znamená to, že za dva roky, možná, že za tři či víc let, bude na trh směřovat podstatně nižší množství dříví než v minulých letech, rozvrstvení dle dřevin a sortimentů si netroufám předjímat, ale dá se ve špatném kursu vsadit, že bude hůř.

Zásoby dříví v těžebně zralých porostech výrazně poklesnou a stejně tak bude nutné reagovat na vyčerpané či přečerpané těžební možnosti (etát). Dříví bude míň a bude nezbytné přežít a zelené porosty zašetřit.

A tak se dostávám k jádru úvahy – není tohle všechno příčinou oné kalamity? Nejdříve nastavením systému, který u státního podniku Lesy ČR spravujícího největší výměru lesů v zemi prakticky znemožňuje pružnou reakci na náhlé a obtížně předjímatelné výkyvy, dále nefunkčností státní správy lesů i kontrolních orgánů v gesci MŽP, které bohorovně smetají za stolu podněty k řešení situace (autor článku některé z těchto perel má k dispozici) místo toho, aby nejméně od roku 2015 šmejdili v terénu, komunikovali s vlastníky a lesními hospodáři a rozdávali jedno opatření za druhým, dohlíželi a vymáhali přednostní zpracování nahodilých těžeb (§33 zákona o lesích), kontrolovali odbornou podporu hrazenou státem vlastníkům lesů do 50 ha v podobě odborného lesního hospodáře, který má vlastníkovu zabezpečovat odbornou úroveň hospodaření (§37 zákona o lesích) atd.

Místo toho, dle interpretace Ministerstva zemědělství, za všechno může vlastník a stát vesele platí za jím pověřené odborné lesní hospodáře, aniž by za to dostával v řadě případů jakoukoli protislužbu. Současný stav tzv. malolesů je toho důkazem. U správce největšího státního majetku se prováděly od období, kdy se kalamita rozbíhala, těžby úmyslné, aniž by byly zpracovány těžby nahodilé. Leč České inspekci životního prostředí to vlastně nevadí. Nějaký zákon, k čemu to?

Když se k tomu přidá poučka z učebnic rychlokvašené ekonomie, že kritériem úspěšnosti lesnického podniku (jako každého podniku) je navyšování každoročního zisku, lesnictví se zredukuje na těžbu v dopravně snadno přístupných porostech s kvalitním dřívím a následně zalesnění, slovo výchova a posilování odolnosti porostů na cokoli nepatří do slušné společnosti, může potom přijít jakýkoli extrém (o kterém pochopitelně předem ani netušíme) a průšvih je tady.

Ten, ve kterém se nacházíme, se opravdu blíží katastrofě netušených rozměrů a hrozí výrazným zhoršením podmínek života nás všech. A dalším, možná cíleným, výsledkem toho absolutního selhání státu v péči jednak o jeho vlastní lesy, ale i v zabezpečení odborné podpory ostatním vlastníkům lesů (kromě obtížně předjímatelných ekologických škod v podobě zhoršení vodního režimu, vázání půdy, vlivu lesních porostů na makro a zejména mikroklima), bude v horizontu pár let nedostatek dříví na trhu. A slovy klasika, „To je oč tu běží!!“

Je potřeba touto cestou ovládnout trh se dřevem, který bude z převážné části řadu následujících let udržován při životě dovozem, takže o zákaznický úžasných cenách, které platí teď a budou platit příští rok, si budeme moci nechat jen zdát. A kdo chce proti mým paranoidním vizím bojovat, nakoupí letos a napřesrok co největší množství dřeva, které bude schopen uskladnit. Každopádně na tom vydělá. A ztrápeným lesníkům pomůže.

A nebyla snaha o ovládnutí trhu se dřevem na počátku záměrně laxního přístupu k likvidaci nahodilých těžeb, jak u správce největšího státního lesního majetku v podobě nastavených podmínek zadávání zakázek, které nejsou schopné reagovat na změny (jako by jich v přírodě bylo málo, že...) a tak v nečinnosti různých kontrolních orgánů státní správy? Jako byproduct tohoto stavu se může objevit snaha o privatizaci státních lesů, neboť stát je přece špatný hospodář a když musíme na lesy doplácet, tak na co je vlastně máme, že?

Že vedle toho začnou klesat prodejní ceny lesních pozemků a porostů - proč těžce platit za něco, co bude třeba řadu let dotovat - je nabíledni. Zbavíme vlastníky jejich břemene! No a k tomu můžeme připočíst snahu o pokračování ve zjevně nesprávných obnovních či pěstebních postupech, počínaje dřevinnou skladbou, kterou nejsme schopni dovést do nastaveného obmýetí, do pěstebních postupů, které neumí vypěstovat porosty odolné nepředpokládaným vlivům a stát má tuto odbornou neschopnost platit v podobě různých kompenzací škod.

Že jsme k nim významně přispěli vlastní neznalostí (nebo jak to nazvat) raději pomlčme. On nám někdo naši blbost zaplatí. A když ne teď, tak až to za pár desítek let začne zase schnout, tak určitě.

Jednak začne konečně státní správa lesů provádět hodnocení oprávněnosti úhrad za na činnost OLH, zejména však dojde k revizím pověření touto činností v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek, protože je to veřejná zakázka za kterou MZe ročně vydává 150 mil. Kč a z toho onen státní podnik dostává 119 mil. Kč. Toto téma vyžaduje delší diskusi, ale současný stav poskytování služeb OLH hrazených státem, který je jednou z příčin velmi smutného stavu našich lesů, vyžaduje řešení, aby OLH byl skutečně něco jako odborným poradcem vlastníka, aby tento nemohl zákon vesele z neznalosti porušovat, OLH dál bral peníze a les schnul.

Proto by mělo Ministerstvo zemědělství cestou všech stupňů státní správy lesů napřed dle svého zadání v zákoně o lesích vymáhat všemi prostředky dodržování tohoto zákona a až potom chtít postihnout i další vlastníky. Jinak má zákaz úmyslných těžeb znaky nepovolené podpory podnikání podniku, jehož je MZe zakladatelem, a ve vztahu nečinnosti státní správy lesů vůči tomuto podniku, i rysy střetu zájmů.

Poznámka redakce

Podle lesního zákona č. 289/1995 Sb., § 50 vykonává MŽP paradoxně vrchní státní dozor nad lesy a jejich zachováním. Přitom ministr R. Brabec politicky prosadil většinovou bezzásahovost v NP Šumava, která se stala velkoplošnou množárnou kůrovce.